

POSTANOWIENIE TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 20 listopada 2017 r. (*)

Postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego – Wniosek o zastosowanie środków tymczasowych – Dyrektywa 92/43/EWG – Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – Dyrektywa 2009/147/WE – Ochrona dzikiego ptactwa

W sprawie C-441/17 R

mającej za przedmiot wniosek o zastosowanie, na podstawie art. 279 TFUE i art. 160 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, środków tymczasowych, złożony w dniu 20 lipca 2017 r.,

Komisja Europejska, reprezentowana przez C. Hermesa, H. Krämera, K. Herrmann i E. Kružíkovą, działających w charakterze pełnomocników,

strona skarżąca,

przeciwko

Rzeczypospolitej Polskiej, reprezentowanej przez J. Szyszkę, Ministra Środowiska, B. Majczynę i D. Krawczyka, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, A. Tizzano (sprawozdawca), wiceprezes, R. Silva de Lapuerta, T. von Danwitz, J.L. da Cruz Vilaça, A. Rosas, C.G. Fernlund i C. Vajda, prezesi izb, E. Juhász, A. Arabadjiev, C. Toader, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal i E. Jarašiūnas, sędziowie,

po wysłuchaniu M. Watheleta, rzecznika generalnego,

wydaje następujące

Postanowienie

1 We wniosku o zastosowanie środków tymczasowych Komisja Europejska wnosi do Trybunału o nakazanie Rzeczypospolitej Polskiej, aby w oczekiwaniu na wyrok Trybunału rozstrzygający sprawę co do istoty zaprzestała, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu publicznemu, aktywnych działań gospodarki leśnej na siedliskach 91D0 – bory i lasy bagienne i 91E0 – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz w drzewostanach ponadstuletnich na siedlisku grądu subkontynentalnego 9170, jak też na siedliskach dzięcioła białogrzbietego (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*), sóweczki (*Glaucidium passerinum*), włośchatki (*Aegolius funereus*), trzmielojada (*Pernis apivorus*), muchołówki małej (*Ficedula parva*), muchołówki białoszyjej (*Ficedula albicollis*) i gołębia siniaka (*Colomba oenas*) oraz na siedliskach chrząszczy saproksylicznych: zgniotka cynobrowego, ponurka Szneidera (*Boros schneideri*), konarka

tajgowego, rozmiarza kolweńskiego (*Pytho kolwensis*), zagłębka bruzdkowanego (*Rhysodes sulcatus*) oraz bogatka wspaniałego (*Buprestis splendens*), jak również aby zaprzestano usuwania ponadstuletnich martwych świerków oraz wycinki drzew w ramach zwiększonego etatu pozyskiwania drewna na obszarze PLC200004 Puszcza Białowieska (Polska, zwanym dalej „obszarem Natura 2000 Puszcza Białowieska”), które to działania wynikają z decyzji Ministra Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 marca 2016 r. oraz § 1 pkt 2 i 3 decyzji nr 51 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 17 lutego 2017 r. (zwanej dalej „decyzją nr 51”).

2 Wnioski te zostały złożone w ramach skargi, na podstawie art. 258 TFUE, o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom, wniesionej przez Komisję w dniu 20 lipca 2017 r. i zmierzającej do stwierdzenia, że Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom spoczywającym na niej:

– na mocy art. 6 ust. 3 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. 1992, L 206, s. 7 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 2, s. 102), zmienionej dyrektywą Rady 2013/17/UE z dnia 13 maja 2013 r. (Dz.U. 2013, L 158, s. 193) (zwanej dalej „dyrektywą siedliskową”), poprzez zatwierdzenie w dniu 25 marca 2016 r. aneksu do planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Białowieża (Polska) i wdrożenie działań gospodarki leśnej w nim przewidzianych bez upewnienia się, że nie wpłynie to niekorzystnie na integralność obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska;

– na mocy art. 6 ust. 1 dyrektywy siedliskowej, a także art. 4 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. 2009, L 20, s. 7), zmienionej dyrektywą 2013/17 (zwanej dalej „dyrektywą ptasią”), ponieważ Rzeczpospolita Polska nie ustanowiła koniecznych środków ochrony odpowiadających wymaganiom ekologicznym typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I i gatunków wymienionych w załączniku II do dyrektywy siedliskowej, a także ptaków wymienionych w załączniku I do dyrektywy ptasiej i regularnie występujących gatunków wędrownych niewymienionych w tym załączniku, dla których wyznaczono obszar mający znaczenie dla Wspólnoty i obszar specjalnej ochrony ptactwa obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska;

– na mocy art. 12 ust. 1 lit. a) i d) dyrektywy siedliskowej, ponieważ Rzeczpospolita Polska nie zapewniła ścisłej ochrony chrząszczy saproksylicznych [zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnaberinus*), bogatek wspaniały (*Buprestis splendens*), konarek tajgowy (*Phryganophilus ruficollis*), rozmiarz kolweński (*Pytho kolwensis*)] wymienionych w lit. a) załącznika IV do tej dyrektywy, to jest nie zapewniła skutecznego zakazu ich celowego zabijania, niepokożenia oraz pogarszania stanu lub niszczenia terenów ich rozrodu w Nadleśnictwie Białowieża; oraz

– na mocy art. 5 lit. b) i d) dyrektywy ptasiej, ponieważ Rzeczpospolita Polska nie zapewniła ochrony gatunków ptactwa określonych w art. 1 dyrektywy ptasiej, w tym przede wszystkim dzięcioła biało-grzbiecatego (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*), sóweczki (*Glaucidium passerinum*) i włochatki (*Aegolius funereus*), czyli nie zapewniła, aby nie były one zabijane ani płoszone w okresie lęgowym i wychowu młodych, a ich gniazda lub jaja nie były umyślnie niszczone, uszkodzane lub usuwane w Nadleśnictwie Białowieża.

3 Komisja wniosła także o zastosowanie, na podstawie art. 160 § 7 regulaminu postępowania przed Trybunałem, wymienionych w pkt 1 niniejszego postanowienia środków tymczasowych przed przedstawieniem uwag przez stronę przeciwną ze względu na grożącą poważną i nieodwracalną szkodę dla siedlisk i integralności obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska.

4 Postanowieniem z dnia 27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanym, EU:C:2017:622), wiceprezes Trybunału tymczasowo uwzględnił ten wniosek do czasu ogłoszenia postanowienia, które zakończy postępowanie w przedmiocie środków tymczasowych.

5 W dniu 4 sierpnia 2017 r. Rzeczpospolita Polska przedstawiła uwagi na piśmie w przedmiocie wniosku o zastosowanie środków tymczasowych.

6 W dniu 11 września 2017 r. podczas wysłuchania przed wiceprezesem Trybunału strony przedstawiły ustnie swoje uwagi.

7 Po tym wysłuchaniu Komisja uzupełniła w dniu 13 września 2017 r. swój wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, wnosząc do Trybunału, by ten nakazał ponadto Rzeczypospolitej Polskiej zapłatę kary pieniężnej, w wypadku gdyby nie zastosowała się ona do nakazów zarządzonych w ramach niniejszego postępowania.

8 W dniu 19 września 2017 r. Rzeczpospolita Polska wniosła o wezwanie Komisji do dostarczenia dowodów, na których oparty był jej wniosek uzupełniający.

9 Na wezwanie Trybunału Komisja przedstawiła w dniu 21 września 2017 r. żądane dowody.

10 W uwagach złożonych w dniu 28 września 2017 r. Rzeczpospolita Polska wniosła o stwierdzenie, że wniosek uzupełniający Komisji jest niedopuszczalny, a w każdym wypadku bezzasadny.

11 Ponadto w tych samych uwagach, powołując się na art. 16 akapit trzeci statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Rzeczpospolita Polska wniosła o przydzielenie niniejszej sprawy wielkiej izbie Trybunału.

12 Chociaż Trybunał nie jest zobowiązany do uwzględnienia takiego wniosku, jeżeli został on złożony na bardzo zaawansowanym etapie postępowania, co ma miejsce w niniejszym wypadku (zob. analogicznie wyrok z dnia 7 września 2006 r., Hiszpania/Rada, C-310/04, EU:C:2006:521, pkt 23), wiceprezes Trybunału na podstawie art. 161 § 1 regulaminu postępowania przekazał jednak sprawę Trybunałowi, który mając na względzie jej znaczenie, przydzielił ją zgodnie z art. 60 § 1 wspomnianego regulaminu wielkiej izbie.

13 W dniu 17 października 2017 r. wystąpienia stron zostały wysłuchane przed wielką izbą.

Ramy prawne

Dyrektywa siedliskowa

14 Zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywa siedliskowa ma na celu przyczynienie się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktat FUE.

15 Artykuł 4 ust. 2 akapit trzeci tej dyrektywy przewiduje:

„Wykaz terenów wybranych jako tereny mające znaczenie dla Wspólnoty, określający te spośród nich, które obejmują jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym, zostaje przyjęty przez Komisję zgodnie z procedurą określoną w art. 21”.

16 Artykuł 6 ust. 1, 3 i 4 wspomnianej dyrektywy przewiduje:

„1. Dla specjalnych obszarów ochrony państwa członkowskie tworzą konieczne środki ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych terenów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie środki ustawowe, administracyjne lub umowne, odpowiadające ekologicznym wymaganiom typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I lub gatunków wymienionych w załączniku II, żyjących na tych terenach.

[...]

3. Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu [które nie jest bezpośrednio związane z zagospodarowaniem terenu lub konieczne do jego zagospodarowania], a które może na nie [na ów teren] w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony. W świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4 właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten plan lub [to] przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłyną one niekorzystnie na [integralność] dan[ego] terenu[u] oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii całego społeczeństwa.

4. Jeśli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego terenu oraz braku rozwiązań alternatywnych plan lub przedsięwzięcie musi [muszą] jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, państwo członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności »Natury 2000«. O przyjętych środkach kompensujących państwo członkowskie informuje Komisję.

Jeżeli dany teren obejmuje typ siedliska przyrodniczego lub jest zamieszkały przez gatunek o znaczeniu priorytetowym, jedyne względy, na które można się powołać, to względy odnoszące się do zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa publicznego, korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub, po wyrażeniu opinii przez Komisję, innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego”.

17 Artykuł 12 ust. 1 lit. a) i d) tej samej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie podejmą wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a) w ich naturalnym zasięgu, zakazujące:

a) jakichkolwiek form celowego chwytania lub zabijania okazów tych gatunków dziko występujących;

[...]

d) pogarszania stanu lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku”.

Dyrektywa ptasia

18 Zgodnie z art. 1 dyrektywy ptasiej:

„1. Niniejsza dyrektywa odnosi się do ochrony wszystkich gatunków ptactwa występujących naturalnie w stanie dzikim na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktat. Ma ona na celu ochronę tych gatunków, gospodarowanie nimi oraz ich kontrolę i ustanawia reguły ich eksploatacji.

2. Niniejszą dyrektywę stosuje się do ptactwa, jego jaj, gniazd i naturalnych siedlisk”.

19 Artykuł 4 ust. 1 i 2 tej dyrektywy stanowi:

„1. Gatunki wymienione w załączniku I podlegają specjalnym środkom ochrony dotyczącym ich naturalnego siedliska w celu zapewnienia im przetrwania oraz reprodukcji na obszarze ich występowania.

[...]

2. Państwa członkowskie podejmują podobne środki w odniesieniu do regularnie występujących gatunków wędrownych niewymienionych w załączniku I, mając na uwadze potrzebę ich ochrony w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie, w odniesieniu do obszarów ich wylęgu, pierzenia i zimowania oraz miejsc postoju wzdłuż ich tras migracji. W tym celu państwa członkowskie zwracają szczególną uwagę na ochronę terenów podmokłych, w szczególności tych o znaczeniu międzynarodowym”.

20 Artykuł 5 lit. b) i d) wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Bez uszczerbku dla art. 7 i 9 państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu ustanowienia powszechnego systemu ochrony dla wszystkich gatunków ptactwa określonych w art. 1, zabraniającego w szczególności:

[...]

b) umyślnego niszczenia lub uszkodzania ich gniazd i jaj lub usuwania ich gniazd;

[...]

d) umyślnego płoszenia tych ptaków, szczególnie w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeśli mogłoby to mieć znaczenie w odniesieniu do celów niniejszej dyrektywy”.

Okoliczności powstania sporu

21 Z wniosku o zastosowanie środków tymczasowych wynika, że decyzją z dnia 13 listopada 2007 r. Komisja zatwierdziła wyznaczenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska zgodnie z art. 4 ust. 2 akapit trzeci dyrektywy siedliskowej jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty ze względu na występujące tam siedliska przyrodnicze oraz siedliska gatunków zwierząt i ptaków. Obszar ten stanowi równocześnie obszar specjalnej ochrony ptaków wyznaczony zgodnie z dyrektywą ptasią.

22 Zgodnie z tym wnioskiem obszar Natura 2000 Puszcza Białowieska jest jednym z najlepiej zachowanych lasów naturalnych w Europie, charakteryzującym się dużymi ilościami martwego drewna oraz starodrzewów, w szczególności drzewostanów stuletnich. Występują w nim bardzo dobrze zachowane siedliska naturalne o znaczeniu priorytetowym w rozumieniu załącznika I do dyrektywy siedliskowej, takie jak bory i lasy bagienne (kod Natura 2000 91D0) oraz łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (kod Natura 2000 91E0), a także inne siedliska mające znaczenie dla Wspólnoty, między innymi grąd subkontynentalny (kod Natura 2000 9170).

23 Ze względu na dużą ilość martwego drewna, które jest cechą charakterystyczną lasu naturalnego, w przeciwieństwie do lasów gospodarczych, na obszarze lasu takiego jak obszar Natura 2000 Puszcza Białowieska występują liczne gatunki chrząszczy saproksylicznych, takie jak zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnaberinus*), ponurek Schneidera (*Boros schneideri*), bogatek wspaniały (*Buprestis splendens*), konarek tajgowy (*Phryganophilus ruficollis*), rozmiazg kolweński (*Pytho kolwensis*) i zagłębek bruzdkowany (*Rhysodes sulcates*), wymienione w załączniku II i w lit. a) załącznika IV do dyrektywy siedliskowej, a także między innymi gatunki ptaków z załącznika I do dyrektywy ptasiej, których siedliska stanowi posusz świerkowy – w tym świerki zasiedlone przez kornika drukarza (*Ips typographus*) – takie jak dzięcioł białogrzbity (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*), sóweczka (*Glaucidium passerinum*) i włośchatka (*Aegolius funereus*). Ze względu na jej walory przyrodnicze Puszcza Białowieska znajduje się również na liście Światowego Dziedzictwa Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO).

24 Jak wskazuje Komisja we wniosku o zastosowanie środków tymczasowych, za obszar Natura 2000 Puszcza Białowieska, który zajmuje powierzchnię 63 147 ha, odpowiedzialne są dwa podmioty, a mianowicie z jednej strony Białowieski Park Narodowy (dyrektor Białowieskiego Parku Narodowego), który zarządza terenem stanowiącym 17% powierzchni obszaru, a z drugiej strony Lasy Państwowe, które zarządzają nadleśnictwami Białowieża, Browek i Hajnówka. Samo Nadleśnictwo Białowieża stanowi 19% powierzchni obszaru.

25 Powołując się na gradację kornika drukarza, Minister Środowiska zatwierdził w dniu 25 marca 2016 r. aneks do planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Białowieża z 2012 r. przyjętego w dniu 9 października 2012 r. (zwany dalej „aneksem z 2016 r.”), zezwalający na powiększenie etatu pozyskiwania drewna w tym nadleśnictwie, jak też na stosowanie na obszarach dotychczas wyłączonych z zakresu jakiegokolwiek interwencji działań aktywnej gospodarki leśnej, takich jak cięcia sanitarne, zalesiania i cięcia odnowieniowe.

26 Po wydaniu decyzji nr 51 przystąpiono do usuwania suchych drzew oraz drzew zasiedlonych kornikiem drukarzem w trzech nadleśnictwach: Białowieża, Browsk i Hajnówka, na około 34 000 ha obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieńska.

27 Według Komisji szereg naukowców i organizacji ekologicznych szacuje, że wyżej wymienione działania gospodarki leśnej oddziałują negatywnie na zachowanie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zwierząt i ptaków, dla których zachowania obszar Natura 2000 Puszcza Białowieńska został wyznaczony. W tych okolicznościach Komisja zdecydowała się złożyć niniejszy wniosek o zastosowanie środków tymczasowych.

W sprawie wniosku o zastosowanie środka tymczasowego

28 Artykuł 160 § 3 regulaminu postępowania stanowi, że we wnioskach o zastosowanie środków tymczasowych należy określić „przedmiot sporu, okoliczności niecierpiące zwłoki, a także uprawdopodobnić z faktycznego i prawnego punktu widzenia konieczność zastosowania środka”.

29 Środki tymczasowe mogą zostać zarządzane przez sędziego rozpatrującego wniosek jedynie wtedy, gdy zostanie wykazane, że ich zastosowanie jest *prima facie* prawnie i faktycznie uzasadnione (*fumus boni iuris*) oraz że mają one pilny charakter w tym znaczeniu, iż ich zarządzenie i wykonanie przed rozstrzygnięciem w sprawie głównej jest konieczne w celu uniknięcia poważnej i nieodwracalnej szkody dla interesów skarżącego. Sędzia rozpatrujący wniosek o zastosowanie środków tymczasowych dokonuje także, w danym wypadku, wyważenia występujących interesów (postanowienia prezesa Trybunału: z dnia 24 kwietnia 2008 r., Komisja/Malta, C-76/08 R, niepublikowane, EU:C:2008:252, pkt 21; z dnia 10 grudnia 2009 r., Komisja/Włochy, C-573/08 R, niepublikowane, EU:C:2009:775, pkt 11; a także postanowienie wiceprezesa Trybunału z dnia 3 grudnia 2014 r., Grecja/Komisja, C-431/14 P-R, EU:C:2014:2418, pkt 19).

30 Ustanowione w ten sposób przesłanki mają charakter kumulatywny, co oznacza, że wnioski o zastosowanie środka tymczasowego podlegają oddaleniu, gdy którakolwiek z nich nie jest spełniona (postanowienia prezesa Trybunału: z dnia 24 kwietnia 2008 r., Komisja/Malta, C-76/08 R, niepublikowane, EU:C:2008:252, pkt 22; z dnia 10 grudnia 2009 r., Komisja/Włochy, C-573/08 R, niepublikowane, EU:C:2009:775, pkt 12).

W przedmiocie fumus boni iuris

31 Co się tyczy przesłanki dotyczącej istnienia *fumus boni iuris*, jest ona spełniona, jeżeli na etapie postępowania w przedmiocie środka tymczasowego występuje istotny spór prawny lub faktyczny, którego rozstrzygnięcie nie nasuwa się od razu, wobec czego skarga w postępowaniu głównym nie jest *prima facie* pozbawiona poważnych podstaw (zob. podobnie postanowienia prezesa Trybunału: z dnia 13 czerwca 1989 r., Publishers Association/Komisja, 56/89 R, EU:C:1989:238, pkt 31; z dnia 8 maja 2003 r., Komisja/Artegodan i in., C-39/03 P-R, EU:C:2003:269, pkt 40; a także postanowienie wiceprezesa Trybunału z dnia 3 grudnia 2014 r., Grecja/Komisja, C-431/14 P-R, EU:C:2014:2418, pkt 20).

32 W niniejszym wypadku Komisja utrzymuje, że działania w postaci wycinki drzew, głównie świerków zasiedlonych przez kornika drukarza, usuwania martwych lub

zamierających drzew stojących oraz drzewostanów ponadstuletnich, a także zalesiania na obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska, prowadzone na podstawie aneksu z 2016 r. i decyzji nr 51 (zwane dalej „rozpatrywanymi działaniami aktywnej gospodarki leśnej”), są pod wieloma względami sprzeczne z prawem Unii.

33 W pierwszej kolejności przyjęcie aneksu z 2016 r. nie było zgodne z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej. Aneks ten stanowił bowiem „plan” w rozumieniu tego przepisu, wobec czego władze polskie powinny były upewnić się przed jego przyjęciem zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie, że nie będzie miał on negatywnego wpływu na integralność obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska. Tymczasem władze polskie nigdy nie uwzględniły w procesie decyzyjnym opinii wydanych przez szereg gremiów naukowych – mimo że były im one znane – zgodnie z którymi wspomniane działania zasadniczo mogły wyrządzić szkody temu obszarowi. Ponadto aneksem z 2016 r. władze polskie właśnie przystąpiły do działań aktywnej gospodarki leśnej, których wykluczenie było dotąd uznawane za środek ochrony tego obszaru, i to pomimo tego, że działalność kornika drukarza, a mianowicie zasiedlanie świerków i jego gradacja, nie jest uważana za zagrożenie dla jego siedlisk chronionych.

34 W drugiej kolejności zdaniem Komisji rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej są sprzeczne z art. 6 ust. 1 dyrektywy siedliskowej, a także z art. 4 ust. 1 i 2 dyrektywy ptasiej, gdyż uniemożliwiają, a wręcz niweczą przyjęcie środków ochrony siedlisk przyrodniczych przewidzianych w załączniku I do dyrektywy siedliskowej, w tym borów i lasów bagiennych (kod Natura 2000 91D0), łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (kod Natura 2000 91E0) i grądu subkontynentalnego (kod Natura 2000 9170), gatunków zwierząt wymienionych w załączniku II do tej dyrektywy, w tym chrząszczy saproksylicznych takich jak zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnaberinus*), ponurek Schneidera (*Boros schneideri*), bogatek wspaniały (*Buprestis splendens*), rozmiazg kolweński (*Pytho kolwensis*), zagłębek bruzdkowany (*Rhysodes sulcatus*) i konarek tajgowy (*Phryganophilus ruficollis*), oraz gatunków ptaków wymienionych w załączniku I do dyrektywy ptasiej, w tym dzięcioła białogrzbietego (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*), sóweczki (*Glaucidium passerinum*) i włochatki (*Aegolius funereus*), a także, jak sprecyzowała Komisja podczas wysłuchania w dniu 11 września 2017 r., trzmielojada, muchołówki małej, muchołówki białoszyjej i gołębia siniaka. W tym względzie Komisja twierdzi, że wykonywanie tych działań stoi w sprzeczności z przewidzianymi ponadto dla rozpatrywanych siedlisk środkami ochrony, gdyż środki te zalecają właśnie „wyłączenie z wszelkich działań gospodarczych”, „wyłączenie z działań gospodarczych wszystkich drzewostanów z gatunkiem w składzie co najmniej 10% w wieku 100 i więcej lat”, „ochronę drzew martwych”, jak też „pozostawienie wszystkich ponadstuletnich martwych świerków do całkowitej mineralizacji”.

35 W trzeciej kolejności zdaniem Komisji rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej przyczyniają się do pogarszania i niszczenia siedlisk populacji chrząszczy saproksylicznych wymienionych w poprzednim punkcie i w konsekwencji do giniecia okazów, co stanowi uchybienie art. 12 ust. 1 lit. a) i d) dyrektywy siedliskowej.

36 To samo odnosi się, w czwartej i ostatniej kolejności, do niektórych gatunków ptaków wymienionych w załączniku I do dyrektywy ptasiej. Działania te bowiem nie tylko nie zapobiegają umyślnemu niszczeniu lub uszkodzeniu gniazd i jaj danych ptaków, lecz mogą nawet powodować ich niszczenie lub uszkodzenie, jak też płoszenie tych ptaków, szczególnie w okresie lęgowym, wbrew zakazom wymienionym w art. 5 lit. b) i d) tej dyrektywy.

37 Rzeczpospolita Polska odiera, że Komisja nie zdołała wykazać w sposób wymagany prawem, by jej zarzuty były *prima facie* zasadne. Zaznacza ona w szczególności, że opierają się one faktycznie na hipotezach i rozważaniach, które nie uwzględniają licznych opinii naukowych wyrażających pogląd przeciwny do bronionego przez tę instytucję.

38 Należy stwierdzić, że argumenty przywołane przez Komisję nie wydają się *prima facie* pozbawione poważnych podstaw i że nie można zatem wykluczyć, iż rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej nie spełniają wymogów ochrony wynikających z dyrektywy siedliskowej i ptasiej.

39 Mianowicie, co się tyczy pierwszego zarzutu skargi, wystarczy zaznaczyć, że z jednej strony Rzeczpospolita Polska w ramach niniejszego postępowania w przedmiocie środka tymczasowego nie zaprzeczyła faktowi, iż władze polskie nie upewniły się, że zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w danej dziedzinie rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej nie naruszają integralności obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska. Z drugiej strony okoliczność, że opinie naukowe, na które powołują się strony, nie są ze sobą zgodne, wymaga od sędziego orzekającego w przedmiocie środków tymczasowych, którego ocena jest siłą rzeczy uproszczona (zob. podobnie postanowienie prezesa Trybunału z dnia 31 lipca 2003 r., *Le Pen/Parlement*, C-208/03 P-R, EU:C:2003:424, pkt 97), uznania argumentów Komisji za niepozbawione podstaw.

40 W tym względzie Trybunał orzekł już, że zezwolenie dotyczące planu lub przedsięwzięcia w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej może zatem zostać wydane tylko pod warunkiem, że właściwe władze – po zidentyfikowaniu wszystkich aspektów tego planu lub przedsięwzięcia, które mogłyby same w sobie lub w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami wpłynąć na cele w zakresie ochrony danego terenu, i po uwzględnieniu najlepszej wiedzy naukowej w tej dziedzinie – uzyskały pewność, iż ów plan lub owo przedsięwzięcie nie ma trwałych skutków szkodliwych dla integralności danego terenu. Ma to miejsce wówczas, gdy z naukowego punktu widzenia brak jest racjonalnych wątpliwości co do niewystąpienia takich skutków (wyrok z dnia 11 kwietnia 2013 r., *Sweetman i in.*, C-258/11, EU:C:2013:220, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 Co się tyczy argumentów podniesionych na poparcie innych zarzutów skargi, należy stwierdzić, że choć Rzeczpospolita Polska usiłuje dowieść w odpowiedzi na te argumenty, że kontynuacja rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej ma pilny charakter, to jednak jej dowód nie może całkowicie pozbawić podstaw argumentów Komisji dotyczących naruszeń art. 6 ust. 1 i art. 12 ust. 1 lit. a) i d) dyrektywy siedliskowej, jak też art. 4 ust. 1 i 2 i art. 5 lit. b) i d) dyrektywy ptasiej.

42 Wynika z tego, że biorąc również pod uwagę zasadę ostrożności, będącą jedną z podstaw polityki Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska stawiającej sobie za cel wysoki poziom ochrony zgodnie z art. 191 ust. 2 akapit pierwszy TFUE, w świetle której należy interpretować prawodawstwo Unii w zakresie ochrony środowiska (zob. podobnie postanowienie prezesa Trybunału z dnia 10 grudnia 2009 r., *Komisja/Włochy*, C-573/08 R, niepublikowane, EU:C:2009:775, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo), skargi w postępowaniu głównym nie można uznać za *prima facie* pozbawioną poważnych podstaw.

W przedmiocie pilnego charakteru

43 Odnośnie do przesłanki pilnego charakteru należy przypomnieć, że postępowanie w sprawie wniosku o zastosowanie środków tymczasowych ma na celu zagwarantowanie pełnej skuteczności przyszłego ostatecznego orzeczenia, tak aby uniknąć luk w ochronie prawnej zapewnianej przez Trybunał. Aby osiągnąć ten cel, pilny charakter wniosku o zastosowanie środków tymczasowych należy oceniać pod względem konieczności orzeczenia tymczasowego dla uniknięcia wystąpienia poważnej i nieodwracalnej szkody dla strony, która domaga się tymczasowej ochrony (postanowienia prezesa Trybunału: z dnia 24 kwietnia 2008 r., Komisja/Malta, C-76/08 R, niepublikowane, EU:C:2008:252, pkt 31; z dnia 10 grudnia 2009 r., Komisja/Włochy, C-573/08 R, niepublikowane, EU:C:2009:775, pkt 17).

44 Do strony, która powołuje się na taką szkodę, należy wykazanie jej wystąpienia. Chociaż w tym względzie istnieje jedynie wymóg wystarczającego prawdopodobieństwa zaistnienia szkody, a nie absolutnej pewności jej wystąpienia, skarżący pozostaje jednak zobowiązany do udowodnienia faktów, które świadczą o możliwości powstania takiej szkody (postanowienia prezesa Trybunału: z dnia 24 kwietnia 2008 r., Komisja/Malta, C-76/08 R, niepublikowane, EU:C:2008:252, pkt 32; z dnia 10 grudnia 2009 r., Komisja/Włochy, C-573/08 R, niepublikowane, EU:C:2009:775, pkt 18).

45 W niniejszym wypadku Komisja twierdzi, że rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej mogą spowodować nieodwracalną i poważną szkodę dla środowiska.

46 W szczególności szkoda wynikająca z wycinki i usuwania starodrzewu i posuszu, w tym stojących umierających drzew, jest nieodwracalna, gdyż po przeprowadzeniu tych działań nie będzie możliwe przywrócenie na obszarach dotkniętych tymi działaniami pierwotnego stanu owych obszarów. Ponadto kontynuacja wspomnianych działań grozi spowodowaniem trwałych zmian w strukturze i funkcjach dotkniętych nimi drzewostanów na rozpatrywanych siedliskach, które nie będą mogły zostać przywrócone do ich poprzedniego stanu dzięki odszkodowaniu lub innym formom rekompensaty. Działania te prowadzą więc do nieodwracalnego przekształcenia lasu o charakterze naturalnym w las gospodarczy, niosąc ze sobą niebezpieczeństwo utraty siedlisk rzadkich gatunków.

47 Szkoda jest poważna także z tego powodu, że w aneksie z 2016 r. przewidziano wzrost etatu pozyskania drewna do 188 000 m³ do roku 2021, podczas gdy został on ustalony na 63 471 m³ dla roku 2012. Ponadto od początku roku 2017 w Puszczy Białowieskiej wycinka objęła w sumie ponad 35 000 m³ drewna, w tym ponad 29 000 m³ świerku, i dotknęła 29 000 drzew. Podobnie cięcia w drzewostanach ponadstuletnich wyniosły do maja 2017 r. ponad 10 000 m³ drewna w trzech nadleśnictwach: Białowieża, Browsk i Hajnówka. Poza tym samo Ministerstwo Środowiska podało, że rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej będą prowadzone w Puszczy Białowieskiej na powierzchni 34 000 ha. W końcu, działania te zagrażają zachowaniu pierwotnego charakteru, a w konsekwencji integralności jednego z nielicznych lasów naturalnych w Europie, którego zachowanie ma jednak pierwszorzędą wagę.

48 Celem podważenia pilnego charakteru wnioskowanych środków tymczasowych Rzeczpospolita Polska podnosi, że sama Komisja nie wykazała się starannością w traktowaniu niniejszej sprawy, zważywszy na to, że pozwoliła na upływ dziewięciu miesięcy po otrzymaniu odpowiedzi na wezwanie do usunięcia uchybień, zanim wysłała uzasadnioną opinię. Rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej prowadzone są zresztą na danym obszarze od ponad stu lat i nic nie uzasadnia ich natychmiastowego

zaprzestania, tym bardziej że poziom pozyskania drewna określony w aneksie z 2016 r. jest znacznie niższy od wcześniejszych poziomów.

49 Poza tym teza Komisji, zgodnie z którą wspomniane działania spowodują poważną i nieodwracalną szkodę, nie ma poparcia. Przeciwnie, zaprzestanie tych działań i gradacja kornika drukarza wywołają znaczące negatywne skutki dla ekosystemu Puszczy Białowieskiej. Spowodują one znaczące i trwałe pogorszenie stanu ochrony cennych siedlisk przyrodniczych, chronionych na obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska, takich jak między innymi grąd subkontynentalny.

50 W rzeczywistości rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej stanowią środki ochrony związane z prowadzeniem zrównoważonej gospodarki leśnej i mają zresztą taki sam charakter jak działania praktykowane w innych państwach członkowskich. Co więcej, są one ograniczone do części terytorium obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska i nie obejmują jej części objętej ścisłą ochroną.

51 Co się tyczy prac naukowych przywoływanych przez Komisję, dotyczących szkodliwego charakteru wspomnianych działań, Rzeczpospolita Polska zaznacza, że według poważnych prac naukowych to właśnie niezwalczanie kornika drukarza w Puszczy Białowieskiej stwarza duże prawdopodobieństwo poważnej i nieodwracalnej szkody dla siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zwierząt, w tym ptaków, dla zachowania których to siedlisk wyznaczono obszar Natura 2000 Puszcza Białowieska. W tym względzie Rzeczpospolita Polska wyjaśnia, że opinie naukowe opierające się na danych zebranych w Puszczy Białowieskiej w przeważającym zakresie wskazują na konieczność zwalczania kornika drukarza, podczas gdy opinie przeciwnie opierają się najczęściej na danych pochodzących z innych ekosystemów, które to dane w konsekwencji nie uwzględniają bardzo specyficznego i unikatowego charakteru Puszczy Białowieskiej.

52 Rzeczpospolita Polska podkreśla, że w Puszczy Białowieskiej postanowiono zastosować dwa alternatywne środki ochrony siedlisk. Pierwszy z tych środków, a mianowicie zakaz prowadzenia aktywnych działań ochronnych, w szczególności wycinki drzew oraz usuwania drzew martwych i zasiedlonych przez korniki, obowiązuje aktualnie na znacznym obszarze puszczy. Natomiast drugi z tych środków, polegający na prowadzeniu aktywnych działań ochronnych, stosowany jest jedynie na niektórych obszarach nadleśnictw Białowieża, Browsk i Hajnówka. I tak, co się tyczy w szczególności Nadleśnictwa Białowieża, 58% jego powierzchni jest wyłączonych, zgodnie z aneksem z 2016 r., z tych działań, podczas gdy obszar tego nadleśnictwa objęty wspomnianymi działaniami stanowi jedynie 5,4% powierzchni całkowitej obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska.

53 W końcu, zdaniem Rzeczypospolitej Polskiej, mając na względzie dane dotyczące aktualnej populacji dzięcioła białogrzbietego (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*), sóweczki (*Glaucidium passerinum*) i włochatki (*Aegolius funereus*), ewentualne negatywne skutki rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej nie stanowią zagrożenia dla populacji tych gatunków. Zresztą aktualnym trendem jest wręcz wzrost tej populacji.

54 W tym względzie w ramach oceny pilnego charakteru należy przypomnieć, że postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego nie ma na celu ustalenia rzeczywistego charakteru złożonych i wysoce kontrowersyjnych faktów. Sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych nie dysponuje narzędziami niezbędnymi do przeprowadzenia

wymaganych kontroli, a w wielu wypadkach byłoby to nawet trudne do przeprowadzenia we właściwym czasie (postanowienia prezesa Trybunału: z dnia 24 kwietnia 2008 r., Komisja/Malta, C-76/08 R, niepublikowane, EU:C:2008:252, pkt 36; z dnia 10 grudnia 2009 r., Komisja/Włochy, C-573/08 R, niepublikowane, EU:C:2009:775, pkt 22).

55 Należy także przypomnieć, że sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych powinien przyjąć, wyłącznie do celów oceny istnienia poważnej i nieodwracalnej szkody, że zarzuty przedstawione co do istoty przez stronę wnioskującą o zastosowanie środków tymczasowych mogą zostać uwzględnione. Poważną i nieodwracalną szkodą, której prawdopodobne wystąpienie należy wykazać, jest bowiem szkoda, która wynikałaby ewentualnie z odmowy zarządzenia wnioskowanych środków tymczasowych, w wypadku gdyby skarga w postępowaniu głównym została następnie uwzględniona, a więc szkodę należy oceniać, wychodząc z tego założenia, przy czym nie oznacza to zajęcia jakiegokolwiek stanowiska przez sędziego orzekającego w przedmiocie środków tymczasowych co do zasadności podniesionych zarzutów [zob. podobnie: postanowienia wiceprezesa Trybunału z dnia 19 grudnia 2013 r., Komisja/Niemcy, C-426/13 P(R), EU:C:2013:848, pkt 51, 52; a także z dnia 14 stycznia 2016 r., AGC Glass Europe i in./Komisja, C-517/15 P-R, EU:C:2016:21, pkt 30].

56 W celu wykazania pilnego charakteru Komisja podnosi, że rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej, których prowadzenie nie jest przez Rzeczpospolitą Polską kwestionowane, mają negatywne skutki dla danych siedlisk, które są zasadniczo złożone ze starodrzewu, drzew zamierających lub martwych, zasiedlonych bądź niezasiedlonych przez kornika.

57 Ze względu na to, że działania te polegają właśnie na usuwaniu tych drzew, faktycznie wydaje się bardzo prawdopodobne, że mają one wpływ na te siedliska. Świadczy o tym ponadto fakt, że jednym ze środków ochrony tych siedlisk było do czasu przyjęcia aneksu z 2016 r. właśnie wyłączenie działań o tym charakterze na niektórych obszarach.

58 Rzeczpospolita Polska nie kwestionuje zresztą faktu, że działania aktywnej gospodarki leśnej mogą z jednej strony krótkookresowo zmienić siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I do dyrektywy siedliskowej, takie jak bory i lasy bagienne (kod Natura 2000 91D0), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (kod Natura 2000 91E0) i grąd subkontynentalny (kod Natura 2000 9170), jak też siedliska gatunków zwierząt chronionych wymienionych w załączniku II i w lit. a) załącznika IV do tej dyrektywy, takich jak chrząszcze saproksyliczne, a z drugiej strony oddziaływać na gatunki ptaków wymienione w załączniku I do dyrektywy ptasiej, w szczególności na dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*), dzięcioła białogrzbietego (*Dendrocopos leucotos*), sóweczki (*Glaucidium passerinum*) i włośchatki (*Aegolius funereus*).

59 Tymczasem takie konsekwencje mogą stanowić poważną i nieodwracalną szkodę dla interesów Unii i wspólnego dziedzictwa. Szkoda, która wystąpi w wyniku wycinki i usunięcia starodrzewu i posuszu, w tym stojących umierających drzew, nie będzie bowiem mogła zostać później naprawiona, w sytuacji gdyby zostały stwierdzone uchybienia, które Komisja zarzuca Rzeczypospolitej Polskiej, a to ze względu na oczywistą niemożliwość – jak słusznie utrzymuje Komisja – przywrócenia na obszarach dotkniętych tymi działaniami ich pierwotnego stanu. Ponadto poważny charakter szkody przywoływanej przez Komisję znajduje potwierdzenie w fakcie, że działania te, również ze względu na ich zakres i intensywność, jeżeli będą kontynuowane, grożą spowodowaniem nieodwracalnego,

obejmującego znaczną powierzchnię przekształcenia lasu o charakterze naturalnym w las gospodarczy, co może prowadzić do utraty siedlisk rzadkich gatunków, w tym wielu chrząszczy zagrożonych wyginięciem i ptaków. Nawet jeżeli strony nie zgadzają się co do tego, czy ilość pozyskanego drewna wpisuje się w trend wzrostowy czy niżkowy w stosunku do okresu poprzedzającego zmianę wprowadzoną aneksem z 2016 r., do celów oceny przesłanki pilnego charakteru w ramach niniejszego postępowania w przedmiocie środka tymczasowego wystarczy zaznaczyć, ograniczając się do uwzględnienia danych dostarczonych w uwagach na piśmie przez samą Rzeczpospolitą Polską, że ilość ta mogłaby wzrosnąć do 188 000 m³, co stanowi znaczny poziom pozysku drewna.

60 Ponadto, jak przypomniano w pkt 42 niniejszego postanowienia, prawodawstwo Unii w dziedzinie ochrony środowiska należy interpretować w świetle zasady ostrożności.

61 W konsekwencji wobec braku, *prima facie*, informacji naukowych o charakterze wykluczającym ponad wszelką racjonalną wątpliwość, że rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej wywołają szkodliwe i nieodwracalne skutki na chronionych siedliskach obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska wymienionych w skardze Komisji, należy uznać, że pilny charakter środków tymczasowych wnioskowanych przez Komisję jest wykazany.

W przedmiocie wyważenia interesów

62 Należy jeszcze ustalić, zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 29 niniejszego postanowienia, czy wyważenie interesów przemawia za zarządzeniem wnioskowanych środków tymczasowych czy za oddaleniem wniosku.

63 Zdaniem Komisji interes publiczny w zachowaniu właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków lasów naturalnych obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska przeważa nad interesem Rzeczypospolitej Polskiej w zwalczaniu kornika drukarza, przy uwzględnieniu w szczególności zasady ostrożności.

64 Przede wszystkim bowiem w planie gospodarki leśnej obowiązującym przed zmianą wprowadzoną aneksem z 2016 r. ani gradacja kornika drukarza nie została uznana za zagrożenie dla stanu ochrony siedlisk wspomnianego obszaru, ani nie uznano, że zwalczanie kornika drukarza w drodze wycinki drzewostanów i usuwania zasiedlonych nim świerków stanowi właściwy środek ochrony. Wręcz przeciwnie, z tego planu gospodarki leśnej wynika, że dla siedlisk włośчатки (*Aegolius funereus*), sóweczki (*Glaucidium passerinum*) i dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*) usuwanie ponadstuletnich świerków zasiedlonych przez kornika drukarza stanowi zagrożenie.

65 Następnie według aktualnego stanu wiedzy naukowej fazy gradacji kornika drukarza należy uznać za element naturalnego cyklu starodrzewów z udziałem świerka. Dlatego też według badań naukowych nie jest wskazane aktywne zwalczanie jego gradacji za pomocą zmasowanych wycinek drzew zasiedlonych i drzew suchych w lasach, których podstawową funkcją jest zachowanie i ochrona bioróżnorodności. Inaczej mogłoby być wyłącznie w lasach gospodarczych, gdzie kryterium oceny stanu lasów jest jakość drzewostanów i reprezentowana przez nie ekonomiczna wartość surowca i gdzie w związku z tym kornik drukarz jest szkodnikiem.

66 W końcu Komisja podkreśla, że przejścia gradacji kornika drukarza w niczym nie naruszają rekreacyjnej, turystycznej i krajobrazowej atrakcyjności Puszczy Białowieskiej.

67 Rzeczpospolita Polska podnosi ze swej strony, że aneks z 2016 r. nie został przyjęty ani ze względów ekonomicznych, ani jedynie w celu zwalczania kornika drukarza w ramach zwykłej praktyki gospodarowania zasobami leśnymi. Zdaniem tego państwa członkowskiego aneks ten ma jedynie na celu ograniczenie ryzyka zniszczenia siedlisk przyrodniczych Puszczy Białowieskiej.

68 Podczas gdy władze polskie stosują dwa alternatywne środki ochrony – aktywny i bierny – Komisja domaga się ujednoczenia sposobów ochrony siedlisk w całej Unii Europejskiej, i to tylko na rzecz środka ochrony pasywnej, niezależnie od przewidywanych skutków dla środowiska.

69 W rzeczywistości zaniechanie rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej niesie ze sobą zdaniem Rzeczypospolitej Polskiej ryzyko spowodowania zniszczenia cennych siedlisk przyrodniczych, chronionych na mocy prawa Unii i prawa polskiego, co może spowodować nieodwracalne szkody w środowisku.

70 Z tego tytułu, na podstawie prawa polskiego, które przewiduje obowiązek rekompensaty za pozbawienie lasu charakteru gruntu leśnego, wysokość szkód w środowisku wynikających z zaprzestania rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej szacuje się na 3 240 000 000 złotych polskich (PLN) (to jest około 757 000 000 EUR).

71 Rzeczpospolita Polska zaznacza ponadto, że zaprzestanie tych działań może spowodować ryzyko powstania niemożliwych do oszacowania strat gospodarczych i społecznych, ponieważ okolicznej ludności uniemożliwiono by prowadzenie różnorodnej działalności gospodarczej, którą praktykuje ona aktualnie w Puszczy Białowieskiej, a mianowicie w szczególności pozyskiwanie płodów runa leśnego lub produkcję miodu.

72 W tym względzie należy wskazać, że – na podstawie dowodów dostarczonych przez strony – interesy, które należy wyważyć, to z jednej strony ochrona siedlisk i gatunków wymienionych w pkt 1 niniejszego postanowienia przed ewentualnym zagrożeniem, jakie niosą rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej, a z drugiej strony interes w zatrzymaniu niszczenia siedlisk przyrodniczych Puszczy Białowieskiej, na których występuje kornik drukarz.

73 Otóż przede wszystkim, podczas gdy Komisja powołuje się w uzasadniony sposób na istnienie ryzyka wyrządzenia poważnej i nieodwracalnej szkody na wielu siedliskach objętych tymi działaniami, Rzeczpospolita Polska ogranicza się ze swej strony do twierdzenia, że działania te są niezbędne w szczególności do zwalczania kornika drukarza, a w konsekwencji do zapewnienia zachowania siedlisk przyrodniczych chronionych w ramach obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, wśród których wymienia ona jedynie grąd subkontynentalny.

74 Następnie Rzeczpospolita Polska nie podaje powodów, dla których zaprzestanie wspomnianych działań do chwili ogłoszenia wyroku co do istoty sprawy, a więc prawdopodobnie na jedynie kilka miesięcy od daty niniejszego postanowienia, mogłoby spowodować poważną i nieodwracalną szkodę na tym siedlisku.

75 Ponadto przywołana przez Rzeczpospolitą Polską okoliczność, że rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej są ograniczone do niewielkiej części obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, nie przemawia za tezą bronioną przez to państwo członkowskie,

lecz wręcz przeciwnie, raczej wzmacnia stanowisko Komisji, zgodnie z którym czasowe zaprzestanie tych działań nie wyrządzi poważnej szkody temu obszarowi.

76 W końcu, podczas gdy jest oczywiste, że rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej mają bezpośredni wpływ na siedliska wymienione przez Komisję, konsekwencje zaprzestania tych działań dla siedliska grądu subkontynentalnego byłyby jedynie pośrednie i zależałyby od rzeczywistej gradacji kornika drukarza i szkodliwego charakteru takiej gradacji. Ze względu na to, że jak utrzymuje Rzeczpospolita Polska, wspomniane działania należą do zwykłej praktyki gospodarowania zasobami leśnymi, ich zaprzestanie na okres jedynie kilku miesięcy od daty niniejszego postanowienia nie będzie mogło mieć tak szkodliwych skutków, jak te spowodowane kontynuacją tych samych działań na innych siedliskach, których to dotyczy. W każdym wypadku Rzeczpospolita Polska nie wyjaśniła, na jakich dowodach opiera ona swe twierdzenie, że zaprzestanie rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej spowodowałoby zniszczenie siedliska grądu subkontynentalnego.

77 Poza tym właśnie w celu możliwie jak największego ograniczenia okresu, w którym zaprzestano by rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej w oczekiwaniu na wyrok co do istoty sprawy, i ze względu na argumenty podniesione przez Rzeczpospolitą Polską w odniesieniu do pilnego charakteru rozpatrzenia skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom prezes Trybunału nie tylko postanowił w dniu 9 sierpnia 2017 r. uwzględnić wniosek Komisji o rozpoznanie sprawy C-441/17 w pierwszej kolejności zgodnie z art. 53 regulaminu postępowania, lecz także postanowieniem z dnia 11 października 2017 r. zdecydował z urzędu o rozpoznaniu tej sprawy w trybie przyspieszonym przewidzianym w art. 133 § 3 regulaminu postępowania.

78 Co się tyczy przywołanych przez Rzeczpospolitą Polską szkód o charakterze społecznym, nie przedstawia ona żadnych wyjaśnień co do powodów, dla których zaprzestanie rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej prowadziłoby do „całkowitego zablokowania wykorzystywania funkcji społeczno-gospodarczej przedmiotowego terenu”, a w szczególności uniemożliwiłoby okolicznej ludności wykorzystywanie Puszczy Białowieskiej do celów gospodarczych. W każdym wypadku nie wydaje się, by wartość takich interesów była większa od wartości interesu w zachowaniu siedlisk i gatunków, których sprawa dotyczy.

79 W konsekwencji, wobec braku szczegółowych informacji dotyczących uciążliwości, jakie krótkookresowo mogą być spowodowane przez kornika drukarza, pilniejszy charakter ma uniknięcie szkód, jakie kontynuacja wspomnianych działań wyrządziłaby na obszarze chronionym.

80 Mając na uwadze całość powyższych rozważań, należy uwzględnić wniosek Komisji o zastosowanie środków tymczasowych, o którym mowa w pkt 1 niniejszego postanowienia.

81 Jednak zgodnie z tym wnioskiem w drodze wyjątku należy wyłączyć z zakresu środków tymczasowych zarządzonych w ten sposób rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej, jeżeli są one bezwzględnie konieczne i w zakresie, w jakim są proporcjonalne dla zapewnienia w sposób bezpośredni i natychmiastowy bezpieczeństwa publicznego osób, pod warunkiem że z obiektywnych przyczyn nie są możliwe inne mniej radykalne środki.

82 W konsekwencji wspomniane działania mogą być kontynuowane tylko pod warunkiem, że stanowią jedyny środek zachowania bezpieczeństwa publicznego osób w bezpośrednim otoczeniu dróg komunikacyjnych lub innej ważnej infrastruktury, jeżeli z powodów obiektywnych nie jest możliwe zachowanie tego bezpieczeństwa poprzez przyjęcie innych mniej radykalnych środków, takich jak właściwa sygnalizacja zagrożeń lub czasowy zakaz, któremu w danym wypadku towarzyszą odpowiednie kary, publicznego wstępu do tego bezpośredniego otoczenia.

83 W tym względzie, ponieważ zastrzeżenie bezpieczeństwa publicznego, o którym mowa w pkt 81 i 82 niniejszego postanowienia, stanowi odstępstwo od zarządzonych środków tymczasowych, należy z jednej strony zaznaczyć, że odstępstwo to należy interpretować ściśle, tym bardziej że taka interpretacja zapewnia skuteczność tych środków.

84 Z drugiej strony na Rzeczypospolitej Polskiej spoczywa obowiązek wykazania, że przesłanki określone we wspomnianych punktach są spełnione za każdym razem, gdy zamierza ona skorzystać z tego odstępstwa, w szczególności poprzez wykonanie zdjęć przed przeprowadzeniem rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej i po nim. Ciężar dowodu, że wyjątkowe okoliczności uzasadniają odstępstwo rzeczywiście występują, spoczywa bowiem na stronie, która zamierza skorzystać z takiego odstępstwa (zob. podobnie wyrok z dnia 8 kwietnia 2008 r., Komisja/Włochy, C-337/05, EU:C:2008:203, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).

W przedmiocie ustanowienia zabezpieczenia

85 Rzeczpospolita Polska uważa, że gdyby wniosek Komisji został przyjęty, konieczne byłoby uzależnienie wykonania postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych od ustanowienia przez Komisję zgodnie z art. 162 § 2 regulaminu postępowania zabezpieczenia w kwocie odpowiadającej wartości szkód, jakie mogą powstać na skutek wykonania tego postanowienia, to jest 3 240 000 000 PLN, która to kwota została obliczona na podstawie ustawodawstwa polskiego, przewidującego obowiązek rekompensaty, jeżeli grunt zostanie pozbawiony charakteru gruntu leśnego, jak wspomniano w pkt 70 niniejszego postanowienia.

86 W tym względzie należy wskazać, że ustanowienie zabezpieczenia zgodnie z tym przepisem może być brane pod uwagę tylko w sytuacji, gdyby strona, od której jest ono wymagane, okazała się dłużnikiem kwot, których zapłatę ma gwarantować zabezpieczenie, i gdyby istniało ryzyko jej niewypłacalności (postanowienie z dnia 12 lipca 1990 r., Komisja/Niemcy, C-195/90 R, EU:C:1990:314, pkt 48).

87 Nie ma to jednak miejsca w niniejszej sprawie, ponieważ w każdym wypadku nie ma powodu spodziewać się, że Unia nie będzie w stanie ponieść konsekwencji ewentualnego zasądzenia od niej odszkodowania (zob. analogicznie postanowienie z dnia 12 lipca 1990 r., Komisja/Niemcy, C-195/90 R, EU:C:1990:314, pkt 49).

88 Wynika z tego, że nie ma konieczności uzależnienia zarządzenia wnioskowanych środków tymczasowych od ustanowienia zabezpieczenia przez Komisję.

W przedmiocie wniosku uzupełniającego Komisji o nakazanie zapłaty kary pieniężnej

89 We wniosku uzupełniającym z dnia 13 września 2017 r. Komisja twierdzi, że działania, których zaprzestanie nakazano tymczasowo postanowieniem wiceprezesa Trybunału z dnia

27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanym, EU:C:2017:622), były kontynuowane po doręczeniu go temu państwu członkowskiemu z naruszeniem zarządzonych środków tymczasowych. W uzasadnieniu swego twierdzenia Komisja odwołuje się w szczególności do sprawozdania przygotowanego przez Wspólne Centrum Badawcze (JRC) z dnia 6 września 2017 r., opartego na zdjęciach satelitarnych obszaru Puszczy Białowieskiej, jak też na analizie dokonanej przez służby Komisji, porównującej zdjęcia uzyskane od członków polskiego społeczeństwa obywatelskiego z oficjalnymi danymi dostarczonymi przez Lasy Państwowe dotyczącymi lokalizacji siedlisk przyrodniczych i gatunków chronionych.

90 Na podstawie tych dowodów i na podstawie art. 279 TFUE Komisja wnosi o nałożenie na Rzeczpospolitą Polską nakazu zapłaty kary pieniężnej na wypadek, gdyby nie przestrzegała ona nakazów zarządzonych w niniejszym postanowieniu. Komisja nie podaje wysokości żądanej kary pieniężnej, ale sugeruje, by w celu umożliwienia jej monitorowania przestrzegania przez Rzeczpospolitą Polską tego postanowienia i obliczenia w stosownym wypadku tej kwoty została ona określona w oparciu o zmniejszenie powierzchni drzew na chronionych siedliskach.

91 Rzeczpospolita Polska odpira zasadniczo, że wspomniany wniosek uzupełniający jest oczywiście niedopuszczalny ze względu na to, że art. 279 TFUE – w odróżnieniu od art. 260 TFUE – nie uprawnia wyraźnie Trybunału do nakładania kar pieniężnych na państwa członkowskie i że takiej kompetencji nie można opierać na zwykłej interpretacji celowościowej tego pierwszego postanowienia. Ponadto uwzględnienie tego wniosku w niniejszym wypadku naruszałoby prawo do obrony Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż nie miała ona możliwości przedstawienia swego stanowiska ani co do tego, czy rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej respektują odstępstwo dotyczące bezpieczeństwa publicznego, uznane w postanowieniu wiceprezesa Trybunału z dnia 27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanym, EU:C:2017:622), ani co do wysokości żądanej kary pieniężnej.

92 W każdym wypadku wniosek uzupełniający jest bezzasadny, ponieważ Komisja, w celu stwierdzenia, że wspomniane postanowienie nie jest przestrzegane, opiera się z jednej strony na jego błędnej interpretacji, nieuwzględniającej zakresu przewidzianego w nim odstępstwa dotyczącego bezpieczeństwa publicznego, a z drugiej strony na dokumentach pozbawionych jakiegokolwiek mocy dowodowej.

93 Podczas wysłuchania w dniu 17 października 2017 r. strony zasadniczo powtórzyły swą argumentację.

94 Celem rozpatrzenia wniosku uzupełniającego Komisji należy zaznaczyć, że jak przypomniano w pkt 43 niniejszego postanowienia, celem postępowania w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego jest zagwarantowanie pełnej skuteczności przyszłego ostatecznego orzeczenia, tak aby uniknąć luk w ochronie prawnej zapewnianej przez Trybunał.

95 W konsekwencji postępowanie to ma charakter czysto akcesoryjny względem postępowania głównego, w które się ono wpisuje. W tym kontekście orzeczenie sędziego orzekającego w przedmiocie środków tymczasowych powinno mieć charakter tymczasowy w tym znaczeniu, że nie może ono przesądzać przyszłego orzeczenia co do istoty,

pozbawiając je skuteczności (zob. podobnie postanowienie z dnia 17 maja 1991 r., CIRFS i in./Komisja, C-313/90 R, EU:C:1991:220, pkt 24).

96 Otóż w systemie środków zaskarżenia ustanowionym w traktacie strona może nie tylko żądać na podstawie art. 278 TFUE zawieszenia wykonania aktu zaskarżonego w sprawie głównej, lecz także powołać się na art. 279 TFUE celem zwrócenia się o zarządzenie środków tymczasowych. Na mocy tego ostatniego postanowienia sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych może w szczególności tymczasowo skierować odpowiednie nakazy do drugiej strony (postanowienie prezesa Trybunału z dnia 24 kwietnia 2008 r., Komisja/Malta, C-76/08 R, niepublikowane, EU:C:2008:252, pkt 19).

97 Artykuł 279 TFUE przyznaje zatem Trybunałowi kompetencję do zarządzenia jakiegokolwiek środka tymczasowego, który Trybunał uzna za niezbędny dla zagwarantowania pełnej skuteczności ostatecznego orzeczenia.

98 Z art. 160 § 3 regulaminu postępowania wynika co prawda, że to skarżący powinien złożyć wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, które uzna on za niezbędne w tym celu, jak też wykazać, że spełnione są przesłanki wymagane dla ich zarządzenia.

99 Niemniej po złożeniu takiego wniosku sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych powinien upewnić się, że środki, które zamierza zarządzić, są wystarczająco skuteczne dla osiągnięcia ich celu. Właśnie dlatego art. 279 TFUE przyznaje temu sędziemu szeroką swobodę oceny, przy dokonywaniu której jest on w szczególności uprawniony, mając na względzie okoliczności każdego indywidualnego wypadku, do określenia przedmiotu i zakresu wnioskowanych środków tymczasowych, a także – o ile uzna to za stosowne – do przyjęcia, ewentualnie z urzędu, jakiegokolwiek środka uzupełniającego mającego zapewnić skuteczność zarządzonych przez niego środków tymczasowych.

100 W szczególności sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych powinien być w stanie zapewnić skuteczność nakazu skierowanego do strony na podstawie art. 279 TFUE, przyjmując jakikolwiek środek mający na celu zapewnienie przestrzegania przez tę stronę postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych. Środek taki może w szczególności przewidywać nałożenie kary pieniężnej, w wypadku gdyby wspomniany nakaz nie był przestrzegany przez stronę, do której jest skierowany.

101 Rzeczpospolita Polska uważa, że jedynie art. 260 TFUE uprawnia Trybunał do wymierzania sankcji państwom członkowskim. W związku z tym dochodzi ona do wniosku, że jeżeli Komisja uzna, iż Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom wynikającym z postanowienia wiceprezesa Trybunału z dnia 27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanego, EU:C:2017:622), powinna ona najpierw wnieść skargę o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom na podstawie art. 258 TFUE, i dopiero w wypadku gdyby Trybunał miał uwzględnić tę skargę, a Rzeczpospolita Polska nie wykonała orzeczenia Trybunału, Komisja byłaby uprawniona do wniesienia skargi na podstawie art. 260 TFUE.

102 Należy jednak stwierdzić, że z jednej strony kary pieniężnej nie można uznać w okolicznościach niniejszej sprawy za sankcję, a z drugiej strony przyjęta przez Rzeczpospolitą Polską interpretacja systemu środków zaskarżenia w prawie Unii w ogólności i postępowania w przedmiocie środka tymczasowego w szczególności powodowałyby znaczne ograniczenie możliwości osiągnięcia przez to postępowanie jego celu w wypadku nieprzestrzegania przez dane państwo członkowskie zarządzonych wobec niego środków

tymczasowych. Fakt, że egzekwuje się przestrzeganie przez państwo członkowskie środków tymczasowych przyjętych przez sędziego orzekającego w przedmiocie środków tymczasowych, przewidując nałożenie kary pieniężnej w wypadku ich nieprzestrzegania, ma bowiem na celu zapewnienie skutecznego stosowania prawa Unii, które to stosowanie jest nierozłącznie związane z zapisaną w art. 2 TUE wartością, na której opiera się Unia, a jaką jest państwo prawa.

103 Chociaż zatem zakres postępowania w przedmiocie środka tymczasowego na podstawie art. 279 TFUE jest ograniczony jego charakterem akcesoryjnym względem postępowania głównego i tymczasowym charakterem środków, które mogą zostać przyjęte w jego wyniku, to jednak charakteryzuje się on rozmiarem prerogatyw przyznanych sędziemu orzekającemu w przedmiocie środków tymczasowych celem umożliwienia mu zapewnienia pełnej skuteczności ostatecznego orzeczenia.

104 W tym celu, jeżeli sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych uzna, że okoliczności sprawy wymagają podjęcia dodatkowych środków dla zapewnienia skuteczności wnioskowanych środków tymczasowych, jest on w szczególności uprawniony na podstawie art. 279 TFUE do tego, by przewidzieć nałożenie kary pieniężnej na państwo członkowskie, na wypadek gdyby nie przestrzegało ono zarządzonych środków tymczasowych.

105 Ze względu na to, że perspektywa nałożenia kary pieniężnej w podobnym wypadku przyczynia się do odwiedzenia danego państwa członkowskiego od nieprzestrzegania zarządzonych środków tymczasowych, wzmacnia ona skuteczność tych środków i tym samym gwarantuje pełną skuteczność ostatecznego orzeczenia, mieszcząc się w ten sposób w pełni w ramach celu art. 279 TFUE.

106 Co się tyczy argumentu Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym nałożenie kary pieniężnej byłoby nieodwracalne i wykraczałoby poza zakres zastosowania art. 279 TFUE, należy przypomnieć, że orzeczenie sędziego w przedmiocie środków tymczasowych ma charakter tymczasowy w tym znaczeniu, że nie może ono przesądzać treści przyszłego orzeczenia co do istoty, pozbawiając go skuteczności.

107 Otóż fakt, że nałożenie kary pieniężnej przewidziano jedynie w celu zapewnienia przestrzegania rozpatrywanych środków tymczasowych, w niczym nie przesądza treści przyszłego orzeczenia co do istoty.

108 W konsekwencji środek o charakterze akcesoryjnym przewidujący nałożenie kary pieniężnej w wypadku nieprzestrzegania przez dane państwo członkowskie zarządzonych środków tymczasowych objęty jest zakresem zastosowania art. 279 TFUE.

109 W niniejszym wypadku, bez konieczności ustalania na tym etapie, czy – jak utrzymuje Komisja – Rzeczpospolita Polska nie zastosowała się do postanowienia wiceprezesa Trybunału z dnia 27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanego, EU:C:2017:622), należy wskazać, że akta sprawy zawierają zbiór poszlak wystarczających do tego, by Trybunał powziął wątpliwości co do tego, że owo państwo członkowskie zastosowało się do wspomnianego postanowienia i że jest ono skłonne do przestrzegania niniejszego postanowienia do chwili ogłoszenia wyroku co do istoty sprawy.

110 Rzeczpospolita Polska stwierdziła bowiem, że nie można przyjąć ścisłej interpretacji odstępstwa dotyczącego bezpieczeństwa publicznego przewidzianego w postanowieniu

wiceprezesa Trybunału z dnia 27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanym, EU:C:2017:622), i oświadczyła w sposób ogólny, że postanowienie to było w pełni przestrzegane i że działania kontynuowane po jego doręczeniu miały jedynie na celu zapewnienie bezpieczeństwa publicznego.

111 Ponadto na poparcie wniosku uzupełniającego Komisja przedłożyła Trybunałowi zdjęcia satelitarne wykazujące, że rozpatrywane działania aktywnej gospodarki leśnej były kontynuowane na częściach gruntów leśnych, gdzie konieczność niezaprzestania tych działań ze względu na wymogi bezpieczeństwa publicznego nie była oczywista.

112 Choć Rzeczpospolita Polska neguje jakąkolwiek wartość dowodową tych zdjęć satelitarnych, to jednak wszystkie razem są one wystarczające do tego, by wzbudzić wątpliwości co do zastosowania się w pełni przez nią do postanowienia wiceprezesa Trybunału z dnia 27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanego, EU:C:2017:622), jak też co do zamiaru przestrzegania przez to państwo członkowskie niniejszego postanowienia, co się tyczy w szczególności interpretacji przewidzianego w nim odstępstwa dotyczącego bezpieczeństwa publicznego. W tym względzie okoliczność, że Rzeczpospolita Polska powierzyła ocenę wymogów związanych z bezpieczeństwem publicznym niezależnemu komitetowi ustanowionemu ad hoc, nie może zwolnić tego państwa członkowskiego z jego odpowiedzialności za zapewnienie poszanowania granic tego odstępstwa.

113 W tych okolicznościach nie można wykluczyć ryzyka, że jeżeli niniejsze postanowienie miałyby ograniczyć się do potwierdzenia środków zarządzonych w postanowieniu wiceprezesa Trybunału z dnia 27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanym, EU:C:2017:622), jego skuteczność pozostanie ograniczona.

114 Ze względu na szczególne okoliczności niniejszej sprawy, po sprecyzowaniu w pkt 81 i 82 niniejszego postanowienia, jak o to wniosła Komisja na wysłuchaniach w dniach 11 września i 17 października 2017 r., zakresu odstępstwa dotyczącego bezpieczeństwa publicznego, jest zatem niezbędne, by wzmocnić skuteczność środków tymczasowych zarządzonych niniejszym postanowieniem, przewidując nałożenie kary pieniężnej, w wypadku gdyby Rzeczpospolita Polska nie miała natychmiast i w pełni przestrzegać tych środków tymczasowych, celem odwiedzenia tego państwa członkowskiego od opóźniania dostosowania swojego zachowania do niniejszego postanowienia.

115 W tym celu należy zatem nakazać Rzeczypospolitej Polskiej, aby najpóźniej w ciągu 15 dni od doręczenia niniejszego postanowienia powiadomiła Komisję o wszelkich środkach, jakie przyjęła w celu jego pełnego poszanowania, w tym o zawieszeniu w odniesieniu do omawianej puszczy działań, o których mowa w pkt 25 i 26 niniejszego postanowienia, wskazując z uzasadnieniem te z rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej, które przewiduje ona kontynuować ze względu na ich konieczność dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zgodnie z pkt 81 i 82 niniejszego postanowienia.

116 Gdyby Komisja uznała, że Rzeczpospolita Polska nie przestrzega w pełni niniejszego postanowienia, będzie ona mogła zażądać podjęcia na nowo postępowania. W uzasadnieniu takiego ewentualnego wniosku do Komisji będzie należało w danym wypadku wykazanie, że Rzeczpospolita Polska nie zaprzestała rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej, a jeżeli dowód tego zostanie przedstawiony, do tego państwa członkowskiego należeć będzie wykazanie, że kontynuacja tych działań jest uzasadniona ze względu na ich konieczność dla

zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zgodnie z pkt 81 i 82 niniejszego postanowienia. W drodze nowego postanowienia Trybunał rozstrzygnie w przedmiocie ewentualnego naruszenia niniejszego postanowienia.

117 W tym względzie należy mieć na uwadze przede wszystkim, że niniejsze postanowienie potwierdza środki tymczasowe zarządzone już postanowieniem wiceprezesa Trybunału z dnia 27 lipca 2017 r., Komisja/Polska (C-441/17 R, niepublikowanym, EU:C:2017:622), i wpisuje się w postępowanie w przedmiocie środków tymczasowych, których przestrzeganie jest niezbędne dla uniknięcia poważnej i nieodwracalnej szkody na rozpatrywanym obszarze i które zostały zarządzone na podstawie między innymi wyważenia występujących interesów. Następnie, zachowanie wymagane od Rzeczypospolitej Polskiej polega na zaprzestaniu rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej, w związku z czym skuteczny charakter tych środków tymczasowych jest związany z ich natychmiastowym wykonaniem. Wreszcie, nawet przy założeniu, że wykonanie niniejszego postanowienia wzbudza wątpliwości interpretacyjne po stronie Rzeczypospolitej Polskiej, wątpliwości te powinny zostać rozwiązane w porozumieniu z Komisją w poszanowaniu ogólnego obowiązku lojalnej współpracy.

118 Jeżeli naruszenie miałyby zostać stwierdzone, Trybunał nakaze Rzeczypospolitej Polskiej zapłatę na rzecz Komisji kary pieniężnej w wysokości co najmniej 100 000 EUR dziennie od dnia doręczenia Rzeczypospolitej Polskiej niniejszego postanowienia aż do chwili, w której owo państwo członkowskie będzie przestrzegać niniejszego postanowienia, lub do ogłoszenia wyroku kończącego sprawę C-441/17.

119 Uwzględniając całość powyższych rozważań, wniosek uzupełniający Komisji pozostawia się do rozstrzygnięcia.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) postanawia, co następuje:

1) Rzeczpospolita Polska zaprzestanie natychmiast i do chwili ogłoszenia wyroku kończącego sprawę C-441/17:

- **aktywnych działań gospodarki leśnej na siedliskach 91D0 – bory i lasy bagienne i 91E0 – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz w drzewostanach ponadstuletnich na siedlisku grądu subkontynentalnego 9170, jak też na siedliskach dzięcioła białogrzbietego (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*), sóweczki (*Glaucidium passerinum*), włośchatki (*Aegolius funereus*), trzmielojada (*Pernis apivorus*), mucholówki małej (*Ficedula parva*), mucholówki białoszyjej (*Ficedula albicollis*) i gołębia siniaka (*Colomba oenas*) oraz na siedliskach chrząszczy saproksylicznych: zgniotka cynobrowego (*Cucujus cinnaberinus*), ponurka Sneidera (*Boros schneideri*), konarka tajgowego (*Phryganophilus ruficollis*), rozmiarza kolweńskiego (*Pytho kolwensis*), zagłębka bruzdkowanego (*Rhysodes sulcatus*) oraz bogatka wspaniałego (*Buprestis splendens*), oraz**
- **usuwania ponadstuletnich martwych świerków oraz wycinki drzew w ramach zwiększonego etatu pozyskiwania drewna na obszarze PLC200004 Puszcza Białowiecka (Polska),**

które to działania wynikają z decyzji Ministra Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 marca 2016 r. oraz § 1 pkt 2 i 3 decyzji nr 51 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 17 lutego 2017 r.

2) W drodze wyjątku Rzeczpospolita Polska może kontynuować działania, o których mowa w pkt 1 sentencji niniejszego postanowienia, jeżeli są one bezwzględnie konieczne i w zakresie, w jakim są proporcjonalne dla zapewnienia w sposób bezpośredni i natychmiastowy bezpieczeństwa publicznego osób, pod warunkiem że z obiektywnych przyczyn nie są możliwe inne mniej radykalne środki.

W konsekwencji wspomniane działania mogą być kontynuowane tylko pod warunkiem, że stanowią jedyny środek zachowania bezpieczeństwa publicznego osób w bezpośrednim otoczeniu dróg komunikacyjnych lub innej ważnej infrastruktury, jeżeli z powodów obiektywnych nie jest możliwe zachowanie tego bezpieczeństwa poprzez przyjęcie innych mniej radykalnych środków, takich jak właściwa sygnalizacja zagrożeń lub czasowy zakaz, któremu w danym wypadku towarzyszą odpowiednie kary, publicznego wstępu do tego bezpośredniego otoczenia.

3) Rzeczpospolita Polska powiadomi Komisję Europejską najpóźniej w ciągu 15 dni od doręczenia niniejszego postanowienia o wszelkich środkach, jakie przyjęła w celu jego pełnego poszanowania, wskazując w uzasadniony sposób te z rozpatrywanych działań aktywnej gospodarki leśnej, które przewiduje ona kontynuować ze względu na ich konieczność dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zgodnie z pkt 81 i 82 niniejszego postanowienia.

4) Wniosek uzupełniający Komisji pozostawia się do rozstrzygnięcia.

5) Rozstrzygnięcie o kosztach nastąpi w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Sporządzono w Luksemburgu w dniu 20 listopada 2017 r.

Sekretarz